

Tudomány

A Maxwell démon 2

Filmklub

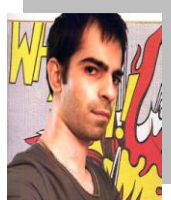
Jupiter felemelkedése 3

Csillagok között 4

Beszámoló

2015 Tolkien nap 5

Nemere István 9

A Hírlevél ez évi első számát végre sikerült összerakni, így, hogy kénytelenek vagyunk negyedévente megjelenteti. Sajnos azonban még így is cikkihiánnyal küzdünk, ezért szívesen veszünk minden olyan kezdeményezést, amely ezen segítene.

Először megismerkedhetünk egy érdekes fizikai gondolattal, mely a Maxwell démon nevet viseli. A cikk elkalauzol bennünket az univerzum törvényei és sorsa világába. A filmklubban egy nagyon friss, a Jupiter felemelkedése című film kapott helyet, hiszen a bemutatója az elmúlt hónapban volt. Még egy alkotás került be ebbe a rovatba, a Csillagok között, hiszen jobb későn, mint soha, egy érdekes elmélkedést, elemzést teszünk róla közzé. Beszámoló rovatunkban ismét Pasztler Ágota ír egy nagyon értékes cikket a Tolkien évforduló kapcsán.

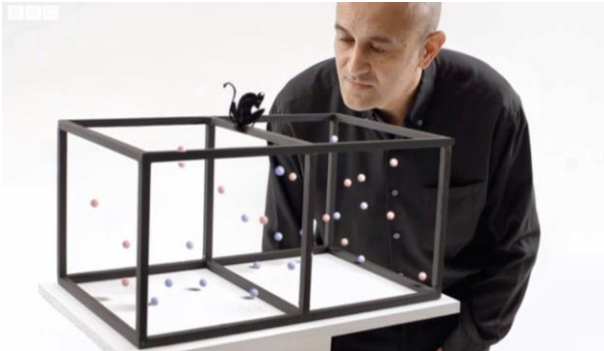
Ezen felül a 70 éves Nemere Istvánról is megtudhatunk ezt-azt.

A következő Hírlevélbe várunk érdekes, izgalmas cikkeket, beszámolókat! Várhatóan Június végén jelenik meg.

-G.L.- főszerkesztő

A Maxwell démon

Egy igen érdekes kérdésről van szó. Maxwell elsősorban Michael Faraday elgondolásainak matematikai levezetéséért lett híres. Ezek a híres Maxwell féle mezőegyenletek. Az elektromágneses mező matematikai mibenlétét adják meg. Azonban Maxwell érdeklődött a termodinamika iránt is. Így ejtenünk kell néhány szót Boltzmannról. Ő volt az a tudós, aki megfogalmazta nézeteit a termodinamika első és második fő tétéleivel kapcsolatban. A termodinamika tudománya még a gőzgépek korából származik, azonban ennél sokkal többet árul el a világegyetem működéséről. Ugyanis van egy fogalom: az entrópia, mely az univerzum mozgató ereje. Az entrópia törvénye szerint mindig a rendezetlenség felé haladnak a dolgok. Egy szobában hagyott forró tea idővel kihűl, a szépen elrendezett rendszerek pedig rendezetlenné válnak. Minden efelé halad. Maga a világegyetem is a rendből a rendezetlenség felé igyekszik. A folyamat pedig –és ez nagyon fontos- nem fordítható meg. Egy másik olvasatban megfogalmazhatjuk úgy is, hogy a magasabb energiájú, azaz rendezettebb állapotból a hidegebb felé, azaz a rendezetlenebb állapot felé áramlik az energia. Sosem fordítva. Nem lehet olyan gépet építeni, mely úgy működne, hogy a hideg vizet még hidegebbé teszi, miközben ezzel az elcsent energiával felforrat egy tartály vizet és gőzt fejleszt, és egy dugattyút működtet.

Ezek olyan fontos törvények, hogy még a fekete lyukak működését is megszabják. Egy fekete lyuknak hőmérséklete van például. A világegyetem mai szép rendezett állapota idővel egyenletes rendezetlenségbe fog átmenni. Ennek a tételnek ellent mondani látszik az élet. Ám az élet is csupán egy bűvész trükköt alkalmaz. Amikor magunkhoz vesszük a táplálékot az meglehetősen rendezett, ám ahogy áthalad rajtunk rendezetlenné válik. Más szóval magasabb energiaállapotból alacsonyabb energiaállapotba kerül. Amint ezen a változáson átmegy szervezetünk ezt az áramló energiát megcsapolja. Mint amikor egy magas helyről lezúduló víz meghajt egy vízkereket. Értsük úgy, hogy a magas hely a magasabb energiaállapot a rendezettség, az alacsonyabb hely az alacsonyabb energiaállapot, azaz a rendezetlenség. És ez is csak ideig-óráig működik, hiszen testünk előregszik, idővel maghalkunk és oda a rendezettség.

De hogyan jön a képbe Maxwell? Nos, ő kitalált egy gondolkísérletet. Képzeljük el, hogy van egy dobozunk, melyet egy válaszfal két részre oszt. Ezen egy csapóajtó van. A dobozban pedig gáz található, melynek molekulái különböző hőmérsékletűek, azaz meglehetősen rendezetlen. A doboz tetején ül egy démon, aki figyeli a részecskéket, s a nagyobb energiájúakat, azaz gyorsabban mozgókat átengedi a doboz jobb felébe, míg az alacsonyabb energiájúakat, azaz lassabbakat a doboz bal felébe engedi. A démon nem csinál egyebet, mint megfigyeli a sebességet, és információt gyűjt. Ezáltal eléri azt, hogy a végén a doboz, mely két részre van osztva, egyik felében forró gáz lesz, a másik felében hideg gáz. Pusztán az információ segítségével a rendezetlenségből rendet teremt. Ez megsérti az entrópia törvényét, és teszi úgy, hogy munkát nem végez, csupán az információ van segítségére. Nos, a tudósokat ez a paradoxon kétségbe ejtette. Hiszen képzeljük el, hogy információ segítségével energiát lehetne termelni, úgy, hogy nem végzünk munkát.

Eltelt 100 év is mire a tudósoknak sikerül megoldani a Maxwell démon ügyét. A megoldás a következő: Amikor a démon információt gyűjt, azt úgy teszi, hogy a memóriájában, mely nem végtelen, eltárolja, azaz megjegyzi a megfigyelt molekulák sebességét. Hiszen e szerint válogat. Ám a memóriája idővel betelik, azt törölnie kell, hogy az újabb adatoknak, megfigyeléseknek jusson hely. Igen ám, csak hogy korunk tudósai rájöttek, hogy egy bit információ törléséhez energia kell. Olyan kicsi energia, hogy az szinte elhanyagolható, de mégis egy kicsi kell. És mivel a démon sokszor töröl, a sok kicsi sokra megy. Így végülis a démon munkát végez. Energiát közöl a rendszerrel, amikor szétválogatja a gázmolekulákat. Így viszont már nem sérti meg az entrópia és a termodinamika ide vonatkozó tételeit. Ugyanis ha egy rendszerbe energiát fektetünk, azaz munkát végzünk, akkor megváltoztathatjuk az állapotát. A hűtőgép kompresszora is munkát végez, így tudja megfagyasztani a benne tárolt dolgokat. Tehát Maxwell démona ravasz bestia, de még ő sem foghat ki a természet egyetemes törvényein.

-Garzó László-

Filmklub

Jupiter felemelkedése

Beültem megnézni a fent említett filmet, mert már annyi mindent lehetett hallani. Nos, egy látványorgiába csomagolt tündérmesével van dolgunk, melyet a híres rendezőpáros Andy és Lana Wachowski (Mátrix trilógia) követett el. Igazából nem csalódtam, azt kaptam, amire számítottam. Egy felejthető történet és rengeteg képi mondanivaló. A cselekmény annyi, hogy Jupiter (Mila Kunis), egy Chicagóban élő orosz származású lány wc-kezt pucol. Jobb életre vágyik szegény, s nem sejtje, hogy ő nem más, mint az univerzum egyik nagyhatalmú dinasztiájának sarja, pontosabban ezen dinasztia 3 örökösének a reinkarnálódott anyja. Éli életét, míg egy napon bérnyilkosokat küldenek rá, de jön a jóképű hegyes fülű Caine (Channing Tatum), aki egy farkas génjeit is magában hordozó hibrid, s megmenti. És láss csodát a görög sorstragédiákat megszegényítő testvérinrikák közepette, mert hát a 3 testvér akarja holtan látni Jupitert, Jupiter szerelmes lesz ebbe az exkatona farkasfiúba. És minden jó, ha a vége jó.

Ez a történet dióhéjban elmondva. Egyszer beül az ember és elfelejti. Mégis nem emiatt érdemel szót a film, hisz eddig ez amolyan szirupos tündérmese. A rendezőpárossal tudni kell, hogy képregényes körökben mozognak, kedvelik a Japán mangát és animét, így hát nem csoda, hogy egy nagyon aprólékosan kidolgozott és már-már szurreálisan szép látványvilággal van dolgunk. Ez olyan mély benyomást hagy az emberben, hogy még a sekélyes párbeszédet és a bugyuta mondanivalót is képes feledtetni. Van itt minden: hipermodern űrhajók, és gépezetek, melyek egy sci-fi elmaradhatatlan kellékei. Ezeket vegyítik gótikus katedrálisokkal, keleti palotákat imitáló épületekkel. Mindez játszódik számtalan bolygón és mesterséges kolónián. Megjelennek buddhista elemek, mint a reinkarnáció, tanúi lehetünk sok ezer gyertya fényében tündöklő szobroknak. Elámulhatunk azon, hogy robotok, félig robot félig élő lények veszik körül a szereplőket, akik örökké fiatalok maradhatnak egy csodálatos eli-

xírnek köszönhetően, mely a legnagyobb kincs. Ezen elixírt az emberekből vonják ki. Egyetlen palackhoz 100 ember halála tapad. Ők úgy mondják, hogy leszüretelik az embereket más bolygókra. Mert e nem is olyan távoli, ám fikatív korban az emberek más bolygókra is laknak, s nem mások, mint a vágóállatok.

Nagyon érdekes a 3 testvér karaktere. 2 fiú és egy lány. Persze ők is már több tízezer évesek. Olyanok, mint az olümposzi istenek. Egymás ellen küzdenek Jupiter örökségéért. Az egyikük feleségül kéri Jupitert, hogy azután eltegye láb alól, s magának kaparintsa az örökséget. A másik bérgyilkost küld rá. Míg a lánytestvér ravasz fondorlatokkal próbál a lelkére beszélni.

Ezek a motívumok jól kifejezik a gátlástalanság és az intrika világát, melyek a valóságban is jól jellemezték akár a görögök isteneit, akár az uralkodóházakat mind az európai mind más kultúrkörökben. Hiszen ki ne hallott volna már a véres angol királydrámákról, vagy egy-egy keleti uralkodóról, aki megölette öccsét, vagy bátyját, hogy övé legyen a trón. Jó ízelítőt kapunk a bürokráciáról is, mely a birodalmat jellemzi. Ez egyértelműen korunk túlkomplicált ügymeneteinek állít görbe tükröt. Paródia kíván lenni, ahol a konfliktust végül a korrupció oldja meg.

A film számtalan más filmből merít, ugyan akkor van benne tagadhatatlanul valami egyedi. Ez jórészt köszönhető annak, hogy a testvérpár maga alkotta meg a szkriptekben a látványvilágot. Erre az egyre biztosan nem lehet senkinek sem panasza. Nagyon kidolgozott és összeszedett koncepció mentén halad. Az akciójelenetek is szépen megkoreografáltak, látványosak, mai szóhasználattal élve ütősek. A fegyverek a jövő világát idézik. A jövő és a múlt keveredése meglehetősen vegyes érzelmeket kelt, de tökéletes egyensúlyban van. Ez egy űropera a javából, mese felnőtteknek és kicsiknek a szerelemről, a gonoszságról, és arról, hogy végül minden jóra fordul. Ajánlani tudom a filmet mindenkinek, ha másért

nem is, azért, hogy egy jó 150 perc erejéig kicsit kizökkenjen a mindennapi taposómalomból és rácsodálkozzon az élet meglehetősen naiv felfogására.

-Garzó László-

Csillagok között

Christopher Nolan egy igen érdekes sci-fivel örvendeztetett meg bennünket. A film lehetne szokványos is, de nem az. Látványvilágában és mondanivalójában sem. Elsősorban az érzelmekre épít és csak másodlagos a tudományos fantasztikum. Az inkább körítés. A mű ugyanis az emberi kapcsolatokról, az apa-lánya viszonyról mond el nekünk egy történetet. Ha már történet, akkor ejtsük meg néhány szóban a cselekményt. Cooper (Matthew McConaughey) és családja a nem túl távoli jövőben egy olyan Földön élnek mely haldoklik. Az emberek vegetálnak és próbálnak növényeket termelni. Ebben a világban már nincs szükség csillagászra, fizikusra, űrhajósra, csak farmerre. A holdraszállás tényét is mesének írják a tankönyvek. Ám egy rejtélyes erő egy féregjáratot helyez el a Szaturnusznál. Űrhajósokat küldenek át rajta, hogy a másik oldalon lévő exobolygókat felkeressék, mert ha azok lakhatók, oda átköltözhetne az emberiség. A tervet Lázár-nak nevezik el. Egy érdekes csavarral Cooper bekerül abba az expedícióba, mely az előre ment felderítők közül egyet felkeres. Egy olyan rendszert, ahol 3 exobolygó is kering. Coopernek el kell búcsúznia a családjától, fiától és lányától Murphy-től. Nem tudja, hogy vajon viszont látja –e őket valaha is. A féregjáratig 2 év az út, és utána is évtizedek telnek el. A küldetés szinte katasztrofális eredményt hoz. Számtalan fordulat

van benne, mintha minden a rossz felé fejlődne. Végül Cooper önmagát is kész feláldozni, s ez hozza meg a váratlan sikert. Lánya, aki a földön maradt, és tudós lett megoldja a gravitáció egyenletét, s végre útra kelhet az emberiség. Azután találkoznak annyi év elteltével. Cooper 125 éves, lánya pedig öregasszony, aki már haldoklik.

Most pedig következzen a tudomány a filmben. A féregjáratok különleges objektumok. A téridő két távoli pontját képesek összekötni úgy, hogy az utazást lerövidítik. A legközelebbi csillagok is fényévekre vannak, tehát az út még fénysebességgel is éveket venne igénybe. Ezzel szemben a féregjáratok alkalmasak, hogy mindez csupán néhány órát, hetet jelentsen. A féregjáratok azonban igen csalafinta képződmények, még nem találtunk ilyet, csak a matematikai modellek vannak meg. Létezésük kérdéses, és pláne az, hogy hogyan hozható létre mesterségesen. A filmben kiderül, hogy a jövőben élő emberiség helyezi el a múltba oda, nekünk, hogy megmeneküljünk. Ez azonban egy paradoxont eredményez. Mert ha a féregjáraton át jutunk el a távoli helyre, mely az új otthon lesz, és a jövőből helyezzük el azt, felmerül a kérdés hogyan jutunk el oda? Mert csak a jövőben leszünk képesek arra, hogy odarakjuk. A válasz persze az, hogy a féregjáraton át. De ez egy paradoxon, ahol felborulni látszik a kauzalitás, mert két egymásnak ellentétes kérdést tehetünk fel.

A másik érdekesség a filmben, hogy egy fekete lyuk is van abban a csillagrendszerben, ahol a 3 exobolygó kering. Az első nagyon közel az eseményhorizonthoz. Cooperék bajban vannak, mert amikor leszállnak ennek a felszínére minden óra 7 évet jelent a Földön. Ott tartózkodásuk elég balszerencsés, mert 23 év lesz belőle földi mértékkel. Ennek oka a relativitás elmélet. A gravitációs időlassúbbodás az ikerparadoxonnal egyenértékű változásokat okoz.

A második bolygó teljesen lakhatatlan, de ahhoz, hogy elérjék, mivel kevés az

üzemanyaguk, egy hintamanóver szükséges a fekete lyuk közelében. Ez újabb évtizedeket eredményez. És ráadásul feleslegesen. Szinte már-már reménytelen, hogy valaha is hazatérnek. Végül jön a harmadik bolygó, de Cooper inkább „öngyilkos” akciót vállal. A fekete lyukba manőverezi űrhajóját, hogy meglegyenek a gravitációs egyenlethez szükséges mérések. A fekete lyukban csodálatos dolgok történnek. Fény derül néhány addig nem értett eseményre. Ezt most nem mondom el, inkább nézzék meg a filmet. A végeredmény az, hogy Cooper visszajut a Szaturnuszhoz, hol rátalálnak. Az időeltolódás ekkor már tetemes. Lánya haldokló öregasszony, miközben ő mit sem öregedett. Végül azonban még elbúcsúzhatnak egymástól és az emberiség útra kelhet a harmadik, lakható exobolygó felé.

Mivel nem akartam ezt a cikket hosszúra nyújtani, javaslom, hogy olvassák el korábbi cikkeim, melyekben részletesen tárgyalva vannak a fekete lyukak és az időparadoxonok fizikája, valamint szó esik az exobolygókról. A film 169 perces, talán kicsit túl hosszú, de mindenképpen érdemes megnézni.

-Garzó László

Beszámoló

2015 Tolkien nap

A rendezvényre január 3-án, az Uránia moziban került sor. Kilenc órakor kezdődött, ott is voltam akkorára, de a ruhatárban már minden hely foglalt volt, a bejáratnál kaptam egy karszalagot, meg egy programfüzetet, ezt gondosan áttanulmányoztam, mert az előadásokra három külön kis helyfoglaló jegyet kellett kiváltani, ezek árát természetesen már tartalmazta a belépő. Érthető, hiszen a hely korláto-

zott, és akik előre foglaltak, azoknak könyvebb a dolguk. Némi töprengés után a 9, 10, és 12 számút választottam, és abban reménykedtem, hogy ettől függetlenül néhány másikra is sort keríthetek.

Maguk az előadások csak tíz órakor kezdődtek, ezért bőven volt időm körülnézni a kiállított tárgyakon, éltem is ezzel a lehetőséggel. Elsőként az információt látogattam meg, két kedves fiatal lány dolgozott a pultnál. Megkérdeztem, ha most nem is, de a következő rendezvényükön tervezik-e azt az amatőr színjátszócsoporthat felléptetni, akiket az egyik Hungarocon alkalomával láttam. A válasz az volt, hogy ő is tagja ennek a csoportnak, viszont most nem fognak szerepelni. Viszont erről a Hungaroconról már ő is hallott, noha nem volt ott. Ez volt az, amikor Vader nagyúr is megtisztelt minket a látogatásával.

Örültem, hogy ezt megtudtam, az viszont nem derült ki, hogy szándékoznak-e felléptetni a fentebbi csoportot.

Addig-addig nézegettem a kiállított könyveket, ékszereket, térképeket és mintás pólókat, míg sor nem került az első előadásra. Ez nem volt a tervezettek között, de bőven akadt hely, ezért ezt is végig akartam hallgatni. A címe: A régmúlt története – Ilúvatar gyermekeinek ébredésétől a Gyűrűháborúig. Az előadást Rákos-Zichy Johanna tartotta, és – mint a női előadók jó része – ő is ízléses tünde ruhát

viselt. Azzal kezdte, hogy megkérte a jelenlévőket, ki az, aki olvasta a Szilmarilokat. A jelenlévők fele töltötte a kezét. Én nem mertem, bár olvastam a könyvet, e nem sokra emlékszem belőle. Nem volt olyan érdekfeszítő, mint a Gyűrűk Ura, legalábbis szerintem, Az előadó azt mondta, hogy ezek szerint van, akinek nem sok újdonsággal szolgálhat, de a többiek talán érdeklő. Ezek után időrendi sorrendben ismertette a történetet, ezt most csak kivonatossan írom le, akit érdekel, olvassa el a könyvet.

A valák Valinorba küldi a tündéket. El is indulnak, de útközben megállnak. Olyanok is voltak, akik el sem indultak.

A törpök ébredése.

Feanor megalkotja a szilmarilokat.

Az emberek ébredése. A tündék nem vesznek tudomást róluk.

A noldák. Morgoth és Angbad ostroma. Melkor rossz útra tér, a legnagyobb tudást és hatalmat akarja megszerezni, és követőkre is talál. Nem tud beleilleszkedni a teremtő zenébe, egyedül bolyong a sötétben. Erődítményt épít magának. A követőit Melkor rávette, hogy az ő dallamát játsszák. Utána teljes lett a meghasonlás.

A következő előadás Középfölde nyelveiről szólt, de ezt már többször hallottam, ezért inkább meglátogattam a kistermet, ebben Shadow of Mordor címmel számítógépes játékbe mutatást tartottak, és még volt hely. Be kell vallanom, ez első pár percben azt hittem, filmet vetítenek, annyira jól ki volt dolgozva a játék képi világa. Nem ez történt, előben játszott az előadó, időnként leállítva a programot, hogy elmondhassa a véleményét. A játék Tolkien mondavilágán alapul, de ő nem nagyon vállalná. A történet szerint egy kósa hírt akar szerezni, ezért belopódzik az orkok erődítményébe. Szinte rögtön rajtaveszt, de egy tünde szelleme költözik bele, és ezáltal halhatatlan lesz, többé nem ölhetik meg. Milyen praktikus! No ez az, ami a szerzőnél nem fordulhat elő. Az sem, hogy az orkokkal ideiglenes szövetséget lehet kötni. Ami az ábrázolásukat illeti, gusztustalanul kreatívak, vagy kreatívan gusztus-

talánok, de időnként jó bemondásaik voltak. Az egyik főnökük, miután vagy harmadszor találkozott a kószával, felsóhajtott: Hányszor kell még téged megölni? Erre a kérdésre nem kaptam megnyugtató választ, de egy idő után nem sok örömem telt az orkok szakszerű felhenteselésében, ott is hagytam az előadást.

A következő előadást. Melkor szolgálai címmel Kaszab Zsuzsanna tartotta, egytől-egyik gonosz és visszataszító lényeket ismertetett.

Melkor felemelkedik, a szolgálai erőre kapnak. A neve az Erő Felemelkedését jelenti.

Morgoth, a név jelentése Fekete Zsarnok, vagy Sötét Ellenfél. Ezt a nevet Feanor adta neki.

Melkor rávette őket, hogy az ő dalát játszószák, és lassanként eltorzultak. Maguk is szellemlényeket hoztak létre, ilyenek voltak. Ilyen volt Gothmog, a balrogok ura. A név jelentése: Rettenet démona. Őt Ehtelion ölte meg. A balrogok eredetileg maiák voltak, de nem olyan erősek, mint az ainuk. Erő és rettenet járt velük, még maga Gandalf is megijedt az egyiküktől, nem is tudta legyőzni. Fegyverük a lángkorbács.

Glaurung, a sárkányok atyja. Neve jelentése: Nagy Féreg. Aranyszínű, és hatalmasra nőtt. Nem derül ki, hogy alkotott lény-e, vagy természetes úton keletkezett. Már kölyökkorában elűzött néhány noldát, de végül elkergették, és csak kétszáz év után visszatért, és bevetésre került. Legyőzte a noldákat, de ellentámadást indítottak, és a Megszámlálhatatlan Könnyek Csatájában esett el.

Dragluin, a váltott farkas. Neve jelentése: Kék Farkas. Őket mesterségesen tenyésztették ki, egy gonosz lelket kényszerítve a farkastestbe.

Carcaroth: szintén farkas, de ő a legnagyobb. Neve jelentése: Véres Agya(ak).

Thuingwall: ő meg vámpír. Neve jelentése: Árnyak Asszonya. Emberi formát is fel tud venni. Szauron első alattvalója, nem sokat szerepel a történetekben. Alakváltó.

Ancalagon, a legnagyobb szárnyas sárkány. Neve jelentése: Harapó Állkapocs (vagy valami hasonló). Lúthien ölte meg.

Othrod, ork generális. Neve jelentése: Oth = rossz, Rod = vörös. Őt Tuor ölte meg.

Lungothin: A balrogok egyike. Neve jelentése: Felemelkedő, felszálló.

Frankil: Gonosz szellem, Neve jelentése: Medvefej. Ő volt a sötét seregek vezére.

Ungoliath: Gonosz szellem, pók alakban. Neve jelentése: Sötét Pók. Feltehetően ő is eltorzult maia volt. Az volt az ijesztő tulajdonsága, hogy elnyelte a fényt. Visszahúzódott a Halál Völgyébe, más pókok, az ő leszármazottai is éltek ott.

Shellog, a Banyapók, akit Csavardi Samu megsebzett, az ő leszármazottja.

Futó említés esik a Fúr-férgekről. Were-worm: sivatagi féreg.

A trollok a skandináv mitológiából eredtek, Morgoth alkotta őket az entek kigúnyolására.

Végül Szauron neve: Visszataszító, ellenséges.

Nem mondom, válogatott társaság. Ez az előadás érdekes volt ugyan, de bevallom, ez a sok név kissé elbágyasztott, ezért előbb ittam egy kávé, csak utána hallgattam meg a Bomabadilló Tomáról szóló beszélgetést. Bombadil Toma története sokkal jobban érdekelt, Ez utóbbival, valamint a feleségével, Aranyaggal volt szerencsém találkozni, mellettem ültek a róluk szóló előadáson. Megfelelt a leírásnak, miszerint hupi a zekéje, sárga a csizmája. Azt viszont kijelentette, hogy nem hajlandó énekelni, mert a hangja tömegoszlató fegyver. Eszerint a humorérzéke stimmel.

Az előadást Orthmayr Flóra tartotta, de utána sem lettem sokkal okosabb, ami nem az előadó hibája volt, Tolkien itt tág teret hagyott a találgatásoknak. Már Frodó is rákérdezett, de a választól, miszerint ő a Gazda, nem lett okosabb. Az biztos, hogy a feleségével harmóniában élnek együtt. Úgy tűnik, Tomának megvan a saját földje, ezen belül rendelkezik az ott lévő dolgok és élőlények felett, legyen ez akár a Sír-buckák manói, akár egy rosszindulatú füz-

fa. Azon túlra viszont nem megy. Sokat tud a múltról és a jelenről is. A Gyűrűhöz való viszonya is érdekes. Ő nem tűnik el, ha felhúzza, és mást is meglát akkor is, ha viseli a Gyűrűt. Hangsúlyozottan öreg, amit a neve jelentése (Kezdetből jelenlévő) is kiemel. Nem szerepel a legendákban sem. Az sem derül ki, hogy került ide, Ami a külső megjelenését illeti, alighanem egy hollandi baba ihlette, amit Tolkien annyira utált, hogy látni sem bírta. 1934-ben egy verset is írt róla, ami meg is jelent az Oxford magazinban. Lehet, hogy csak azért került a történetbe, mert kellett még egy kaland. Szerintem az is szerepet játszott, hogy a hősöknek kellett egy varázskard, amire később nagy szükség volt. A Gyűrű Szövetsége megjelenése után a szerző az ő személyével kapcsolatban kapta a legtöbb levelet, de ezek megválaszolása után sem lettünk okosabbak. Több verset is írt Toma komáról, de ezek nem nagyon ille- nek egymáshoz.

1955-56-ban a Gyűrűk Urát folytatásos rádiójáték formájában is előadták. A szerzőt nagyon felbosszantotta, hogy Arany- mag ott, mint Toma lánya szerepelt. Végül is, nem derül ki, hogy mi a jelentősége, de annál érdekesebb figura lett így. Tolkien ugyan többször kijelentette, hogy utálja az allegóriákat, de Tomával kapcsolatban közel áll ahhoz, hogy bevallja, őt annak szánta. Mindenesetre nem tartozik a sza- bad népek közé, és még a tündéknél is öregebb. Egy jó történetben maradnia kell néhány rejtélynek, és Toma személye ilyen.

Egy szendvics és némi szünet után követ- kezett Tarcsay Tibor előadása, ami a Más- sodteremtés Tolkien műveiben címet vi- selte. Érdekelt, de el kell ismernem, sok- kal többet megértettem volna, ha emlék- szem a szilmarikokra. Némi vigaszomul szolgált, hogy az egyik résztvevő azt mondta, hogy első olvasásra ő is csak úgy értette meg, hogy végig jegyzetelt, és sű- rűn visszalapozott.

Megpróbálom röviden összefoglalni, amit elmondott. A világot Iluvatar akarata hozta létre. Ez emlékeztet a platonai demiurgosz-

elméletre. A teremtés a tudás és az akarat kombinációja volt. A megalkotott lények különféle képességekkel bírnak. A tündék képességei közül szerepelt a gondolatok láthatóvá tétele, illetve a az akarat kivetü- lése.

A törpök csak korlátozott bűbájhasználók, de különbséget tudnak tenni a jó és a rossz között. Rájöttek, hogy nem maga a hatalom rossz, de az alkalmazása az le- het.

Az emberek nem képesek a mágiára, vi- szont szabad akaratukkal alakítják a sor- sukot. Döntéseket hozhatnak, és rájöttek, hogy formálhatják a saját valóságukat.

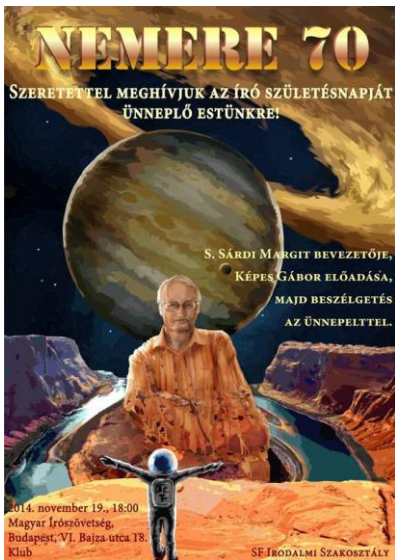
A hobbitok lényegében kicsi emberek, és Középfölde azonos a mi Földünkkel. Frodó és Samu példája a hatalom megta- gadása és az alázat erejét illusztrálja. A hobbitok eredete tisztázatlan, de a sorsuk nem válik el az emberektől.

Ezzel az előadás véget ért, én pedig ha- zafelé indultam. Nem anélkül, hogy még egyszer meg ne nézzem a kiállított tár- gyakat, és vettem egy csinos kulcstartót, ami egy íjat feszítő tündét (feltehetőleg Legolast ábrázolta. Gondosan eltettem a nap emlékére. Távozóban volt szeren- csém Szarumánnal találkozni, de nem mentem nagyon közel hozzá. Viszont egy jól sikerült nap emlékével távoztam, még akkor is, ha nem volt lehetőségem végig ott maradni.

-Pasztler Ágota-

**NEMERE ISTVÁN HETVEN
ÉVES.**

**Beszámoló az Írószö-
vetség 2014. november
19-i rendezvényéről.**

Jelen voltak: Kasztovszky Béla, Képes Gábor, Sárdi Margit, Bukros Zsolt, Szélesi Sándor, és – ahogy írni szokták – még sokan mások. Annyira sokan, hogy nem is nagyon emlékszem arra, hogy valaha is többen lettek volna. Legalább hárman filmeztek, szinte mindenki fotózott, úgyhogy könnyű utánakeresni annak, mi is hangzott el a beszélgetésen.

A bevezetőt Sárdi Margit (továbbiakban: Margit) tartotta.

Nemere István regényírói munkássága a hetvenes évek közepén indult. Abban az időben kevés sci-fi jelent meg, a magyar szerzők közül pl. Marton Béla, no meg Fehér Klára örököldje, a Földrengések szigete, továbbá Botond-Bolics György Vénusz trilógiája Emelje föl a kezét az, aki végigolvasta a fentebbi trilógiát!

A felszólításnak hárman tettek eleget, magamat is beleértve. Kezdek büszke lenni magamra...

Itt előrelépett Erőss Kinga, az Írószövetség titkára. Egy üveg, az Írószövetség rendelésére készített és palackozott bort adott át az írónak, és további sok művet kívánt. Már van nálunk sci-fi Mitől lett ez a műfaj ennyire népszerű? Talán a problémaérzékenysége, illetve a különböző kultúrák együttélése miatt. Nemere egyik könyve, a Triton-gyilkosságok a krimi műfajba is besorolható, és az az érdekessége, hogy a történet jegyzőkönyvekből áll

össze. Az Elektron-expedíció pedig a jövő technikai lehetőségeivel foglalkozik, azzal, hogy milyen nyomokat fogunk magunk után hagyni a jövőben. Mindkettőnél izgalmas a cselekmény, ennek a felépítéséhez arányérzék is kell. A mese szerkezete: Valami megoldásra váró probléma, a főhős színre lép. Az első konfliktus során a gonosz győz. Második kísérlet is történik, de a végső összecsapásnál a jó győz. Nemere István novellaírásban is jó. Az utóbbiak közül emlékezetes a háború 11-kor kezdődik, a Mindenből csak egy, illetőleg az Apóka meséi. Várjuk a következő írásokat.

Aztán előlépett Erőss Kinga, az Írószövetség titkára, és egy üveg, az ő rendelésükre palackozott bort adott át, és egyúttal közölte, hogy megalakult a sci-fi szakosztály, örömmel látnák, ha csatlakozna hozzá. Várjuk a további műveket!

Képes Gábor következett, rövid köszöntés után átadta a Magyar Sci-fi Történelmi Társaság ajándékát, egy ötven példányban megjelent novelláskötet, amiben az írók Nemere István stílusában, illetőleg a művei alapján írták a novelláikat. A sajtóját, a Magok című novellát fel is olvasta, ebben nagyon ötletesen használta az író műveinek a címét, igaz, volt miből válogatnia.

Utána kötetlen beszélgetés kezdődött, elsősorban Nemere István reagált a hallottakra.

Örülök, hogy ebben a novellában a műveim címe jelent meg. Ami az ünneplést illeti, a hetven éves kor nem érdem, hanem állapot. Egyébként jó néhány újság és tévétársaság készített velem interjút, ebből olyanok is voltak, akik a tanyámon látogattak meg. Várom a kérdéseket.

Lovas Lajos küldött egy könyvet az alkalomra, ezt a megbízottja adta át.

Egy kérdés: Mennyi a nettó életkorod?

Nemere: 16-17, és néha úgy is viselkedem.

Képes Gábor: Beszéljünk egy kicsit az eszperantóról, az is nagy szerelem. Néhány könyvedben van egy függelék, ebben az eszperantó nyelvet ismerteted. Ez is tartós szerelem?

Nemere: Tartósabb, mint az írás, mert előbb kezdődött. Néhány könyvem az Eszperantó Szövetség adta ki, mert ilyen joguk is volt. Néhány témát magyarul nem is lehetett kiadni. A Szövetség támogatásával jelent meg a Titkok könyve, ami 150.000 példányban kelt el.

Szerintem itt hátatlanul megfélemlenek azon feldühödött szkeptikusokról, akik a tévében egy óra hosszat szidták ezt a művet, utána pedig mindenki rohant a könyvesboltba, hogy megvegye.

Nemere: Néhány dolognak nem lehetett utánajárni. Akkoriban nem volt könnyű külföldre utazni, ezt útleírások olvasásával igyekeztünk pótolni. Főleg a Dél-amerikai, illetve az Ázsiáról szóló könyveket olvastam. A világgal való kapcsolatot a levelezés jelentette, oroszul például lehetett levelezni. Eszperantóul is, és ez kaput nyitott a világra.

Gábor: A sci-fi is ilyen kapu volt?

Nemere: Nem csak nyugat felé, ezt a műfajt a szovjet írók is sikerrel művelték, el lehetett távolodni a Földtől.

Sárdi Margit: Melyik a legkedvesebb regénye?

Nemere: Minden műfajból van egy. Ebben az esetben a Terra. A történet tízezer év múlva játszódik, a Föld már csak legenda, a mindig szívesen látott mesélők beszélnek róla. Az egész bolygó szívesen hallgatja őket. Ennek hatására elindul egy nosztalgiamozgalom, aminek a tagjai meg akarják találni az őshazát.

Gábor: Melyik a legnépszerűbb műve?

Nemere: Az ifjúsági regények. Sokszor 40 éves férfiak jönnek hozzám a találkozókra, és azt mondják: A maga regényein nőttem fel! A kiadók járják az országot, árulják a könyveket. Sokan emlékeznek még a Fantasztikus nagynénire is.

Gábor: Sok írását megjelentették képregény változatban is. Várhatunk-e ilyet?

Sárdi Margit: Várhatók-e újabb gyerekhősök?

Nemere: A képregény néha művészi, de nem érzem a sajátomnak. Gyerekszereplők vannak, de nem a sci-fi műfajban. Fontos az újabb nemzedék elindítása.

Gábor: Ismert, hogy hosszú ideig dolgozott Lengyelországban, a Kopernikusz egyetem főkönyvtárában. Volt, aki ott is olvasta?

Nemere: A szerző tiszteletére elhozatták a Galaktikát.

Gábor: A hetvenes években volt a nagy ébredés. Mikor jelent meg az első sci-fi könyve?

Nemere: 1976-ban vagy 77-ben.

Kasztovszky Béla: Ekkor történt, hogy a 27 Galaktikában Kuczka Péter kiadta a Fehér kör című novellámat, ebből írtam később a Kétszemélyes világ című regényemet.

Nemere: 1975 táján kezdtek szerződni velem. Kuczka Péter megpróbálta bevinni a sci-fi műfajt az Írószövetség keretei közé, akkor kezdtem idejárni. Kuczka általában meghívott egy ismert író, hogy előadást tartson, és megjelent egy kiadvány is, majdnem stencil minőségben, ebben szakcikkek, novellák, tanulmányok, film és könyvkritikák jelentek meg. A könyvkiadás a sci-fi műfajban Kuczka kezében volt., a Móra kiadónál ő volt a szerkesztő. Lehetett a Kossuth könyvkiadóval is szerződni, de ott is ő dolgozott. Később sokan berzenkedtek ellene, de sokan is dolgoztak neki, 1974-ben kiadták egy könyvem, 1977-ben a másodikat.

Gábor: Kuczka képviselte a hivatalos vonalat. A nyolcvanas évekre azonban felnőtt egy rajongói közösség. Ez hogy alakult?

Nemere: Ha meg akartak jelentetni egy könyvet, az átfutási idő négy év volt. Aztán a nyolcvanas évek elején kezdtek rendszeresen megjelenni a műveim. Volt olyan év, amiben tíz könyvem is kiadták. A Neutron akciót 79-ben nem akarták kiadni, mert az úrterrorizmusról szólt. Úgy tartották, ez olyan, mint az olajár-emelkedés vagy a gépeltérítés, hozzánk nem gyűrűzik be, ezért aztán szót sem róla. A történetre hatással volt egy spanyol film, a Nada-csoport. A pártközpont kiadta az utasítást: erről a könyvről egy szót se!

Kasztovszky: Egy, csak a kortársaim által érthető mondás: Aczél szentesíti az esz-közt.

Nemere: A sci-fi nem félt a politikától.

Margit: Sokféle zsánerben írt. Milyen szerepet tölt be a sci-fi? Mi az, amit csak így lehetett elmondani?

Nemere: Szembe lehetett menni a politikával. Van egy kilenc kötetes családrege-nyem, ami a XXV. században játszódik. Az itt ábrázolt élet jobb, mint a mai. Ezt elolvasva, feltehetik maguknak a kérdést: Miért nincs ilyen ma? Szerencsére észre se vették. A Triton-gyilkosságban egy idegen lény jelenik meg a Földön, ő gyilkol. Felmerül a morális kérdés: joga van-e a pusztításhoz? Ezt sem vették észre.

Egy kérdező: Milyen érzés volt 150.000 példányban megjelenni? Mennyire érintette a népszerűség?

Nemere: Ez az igazi sci-fi! Először az Élet és irodalomban megjelent cikkem révén lettem ismert. Két évet dolgoztam a mentőszolgálatnál, és az itt tapasztaltakat írtam meg, Két deci benzin címmel. Ezt elolvasva, a mentősök perre mentek. Ez a nagy példányszám szépen hangzik, de a nyolcvanas években már nem írták ki a példányszámot, vagy legalábbis nem minden kiadó tette közzé. Az 1972-ben megjelenő könyvemért 24.000 forint honoráriumot kaptam. Ez most nem tűnik soknak, de abban az időben egy szobát be lehetett bútorozni belőle. Most egy fotelre lenne elég, bár ez sem biztos.

Margit: Ez nekem kétévi fizetésem volt.

Nemere: Most már nem az eladott példányszám után fizetnek. A hagyományos módszer szerint kiadnak egy könyvet háromezer példányban. A könyvelő utánanéz, hogy tényleg ennyi jelent meg? Aztán kiküldik a könyvesboltba, és az eladott példányok után csordogálnak a díjak, viszont először a terjesztőt, aztán a kiadót fizetik ki, utoljára jön a szerző. Ezért aztán mostanában fix összegért adom el a szerzői jogot, a kiadó 7-8 évre vásárolja meg. Két könyvpiac létezik párhuzamosan. Sok olyan olvasó van, aki nem engedheti meg magának a 3000 forintos árat, de 500 fo-

rintot tud fizetni. Az ilyen könyveket kiállításokon, vásárokon árulják. Ezáltal a szerző lemond a pénze egy részéről, de eljut az olvasóhoz. Sokszor közvetlenül találkozhatok így az olvasóval, amikor az eladott könyveket dedikálom. Egy-egy ilyen rendezvényen általában három író ül: Nagy Bandó András, Moldova György, és Nemere: István. Ilyenkor több százezres forgalmat bonyolítunk le. Ilyen módon évente 300.000 darabot adnak el.

Képes Gábor: A példányszám és a színvonal között nincs összefüggés. Hány könyv van még a fejében?

Nemere: Több, mint negyven már meg van írva. A kiadók megkapták, kifizették, és gyűjtene a megjelentetésre. A fejében is van jó néhány, gyűjtöm az ötleteket, ezek között van egy-két sci-fi is. Most egy nagyregényen dolgozom, egy trilógia Zsigmond király korából. Tudom, hogy sok művem jelent meg, de nem én vagyok az első Simenon csak krimiből hétszázhuszat írt, összesen több mint ezer művét adták ki. Egy Cartwright nevű író pedig romantikus történetből 700 fölött írt. Én csak a harmadik vagyok, igaz, még dolgozom, úgyhogy még behozhatom őket.

Magamban hozzátettem, hogy Lope de Vega állítólag 1500 drámát írt, ebből 800 fenn is maradt.

Margit: Hogyan jut idő novellaírásra?

Nemere: A novelláim, amik néha sci-fi, néha krimi témakörben íródnak, magazinokban jelennek meg. Van, hogy egy évig eszembe se jut, aztán egyszer csak beugrik.

Egy kérdező: Emlékszik-e minden történetére?

Nemere: Egyáltalán nem. Volt olyan, hogy valaki nagyon dicsérte egy történetemet, én meg állítottam, hogy ilyet nem írtam. Erre az illető megmutatta nekem a könyvet.

Bukros Zsolt: Tudom, hogy sokat fordított is, van-e kedvence ezek közül?

Nemere: A fordítás tovább tart, mintha magam írnám. Össze kell vetni az eredetivel. Ilyenkor két gépen dolgozom, az egyik a magyar, a másikon az idegen nyelv-

vű szöveg olvasható. A kedvencem egy vaskos regény, amit egy lengyel szerző írt, és Pizarróról, illetve Peru meghódításáról szólt. Érdekes munka volt.

Fedina Lídia: Mi a kedvenc műfaja?

Nemere: Nem lehet kedvencem, senki nem kényszerít arra, hogy melyiket válasszam.

Ezek után a hivatalos beszélgetés befejeződött, kötetlen csevegés kezdődött, de ez sem tarthatott sokáig, mert hamarosan nyolc óra lett, és mennünk kellett.

-Pasztler Ágota-

Impresszum

AVANA SF Hírlevél

XIV. évfolyam 43. szám (129.)

2015. március

Felelős kiadó:
Avana Egyesület,
3100 Salgótarján Fő tér 5.

Főszerkesztő:
Garzó László (garzo_@freemail.hu)

Munkatársak:
Pasztler Ágota
Maruzs Éva
Garzó László

Design: Heim Attila

Szabadon terjeszthető

**KÉRJÜK, TÁMOGASSA AZ AVANA EGYESÜLET
KÖZHASZNÚ TEVÉKENYSÉGÉT!**

AJÁNLJA EGYESÜLETÜNKNEK ADÓJA 1%-ÁT!

ADÓSZÁMUNK: 18635212-1-12

KÖSZÖNJÜK TÁMOGATÁSÁT!

SZÁMLASZÁMUNK:

**SALGÓVÖLGYE TAKARÉKSZÖVETKEZET
SALGÓTARJÁN 55400187-11032814**

ÉVES TAGDÍJUNK 4000 FT